

ПРОБЛЕМА ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ДО ДІЯЛЬНОСТІ В ПОЛІКУЛЬТУРНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Л.А. ЧЕРЕДНИЧЕНКО

Україна, м. Сімферополь, Кримський інженерно-педагогічний університет

В умовах багатонаціонального середовища України система освіти повинна бути спрямована на формування особистості, готової до міжкультурної взаємодії, що передбачає сприйняття культурного плюралізму, здатність орієнтуватися в складному соціокультурному просторі, сформованість світоглядних позицій та власної системи культурних цінностей, духовну гнучкість, позитивне ставлення і почуття поваги до Людини незалежно від її національного походження. У зв'язку з цим, висувуються якісно нові вимоги до підготовки педагогічних кадрів, які будуть працювати у поліетнічному регіоні. Так як саме педагог є тим провідником культурного спадку етносів, націй, спільнот, який покликаний залучати майбутнє покоління до численних культурних цінностей, традицій, виховувати в душі взаємоповаги, взаєморозуміння, толерантності.

Можна підкреслити, що на цей час має місце недостатність науково-педагогічних розробок щодо розгляду питань стосовно специфіки полікультурної роботи на різних етапах вузівського навчання, присутня фрагментарність щодо реалізації принципів полікультурності у сфері професійної підготовки майбутніх учителів. Тому практика вищої школи вимагає вирішення проблеми професійної підготовки полікультурно компетентних учителів, які будуть здатні ефективно здійснювати педагогічну роботу в умовах багатонаціонального освітнього середовища.

Мета повідомлення – окреслити шляхи вирішення проблеми професійної підготовки майбутнього вчителя до діяльності в умовах багатонаціонального освітнього середовища.

Зазначимо, що аналіз робіт з проблеми професійної підготовки майбутнього вчителя свідчить про те, що вона є досить розробленою. Однак, з огляду на те, що сучасне українське суспільство є багатонаціональним, питання підготовки педагогів до професійної діяльності в полікультурному середовищі, в якому буде здійснювати свою діяльність працівник освіти, все ще залишаються недостатньо дослідженими.

Так, про недостатній стан підготовки вчителів до діяльності в полікультурному просторі відзначають В. Дорохова, А. Ткачук, Л. Волик. Вони звертають увагу на необхідність підготовки майбутніх учителів у ВНЗ. Така необхідність зумовлена потребами сучасної та майбутньої полікультурної школи. Зважаючи на незадовільний стан підготовки вчителів, дослідники пропонують звернути увагу на формування полікультурної та професійної компетентності педагогів [1; 2]. Також К. Аджиєва зазначає про незадовільний стан сформованості толерантної свідомості та поведінки педагога. Дослідниця пропонує визначити нові підходи до проектування змісту професійної діяльності вчителя, де б особливе значення надавалося формуванню толерантності, у тому числі й у сфері міжетнічних стосунків. Вона переконана, що розуміння, прийняття іншої людини – необхідний компонент загальної культури людини [3].

Отже, теоретичний аналіз робіт науковців, що стосуються проблеми підготовки майбутніх учителів до полікультурної діяльності, ще не знайшли достатнього відображення у педагогічній теорії та практиці, що вимагає подальшого пошуку.

Розгляд професійної підготовки вчителя як наукової проблеми дозволяє сформулювати узагальнене визначення поняття «професійна підготовка майбутнього вчителя», що є організованим, системним та динамічним процесом взаємодії його учасників (викладачів та студентів), спрямованим на формування особистості фахівця (оволодіння майбутнім педагогом сукупністю професійних знань, умінь, навичок та розвиток особистісних і професійно значущих якостей), готовності до успішної педагогічної діяльності і здатності кваліфіковано вирішувати професійні завдання.

У ході наукового пошуку з'ясовано, що одним з шляхів вирішення проблеми підготовки сучасного вчителя до діяльності у полікультурному середовищі визнається його формування полікультурної компетентності, оскільки цього вимагає зміст навчально-виховного процесу школи та умови, в яких здійснюватиме свою роботу працівник освіти. Полікультурна компетентність стає невід'ємною частиною професійної підготовки вчителя, що характеризує ступінь оволодіння особистістю своєю професійною діяльністю.

Полікультурна компетентність включає: культурологічні, етноісторичні знання, вміння виділяти і привносити до змісту загальної освіти ідеї, що відображають культурне різноманіття світу; уміння організувати педагогічний процес як діалог носіїв різних культур у часі та просторі. І передбачає: усвідомлення своїх спонукань до полікультурної діяльності у багатонаціональному середовищі – потреб і інтересів, прагнень і ціннісних орієнтацій, мотивів; оцінку своїх особистісних властивостей і якостей як майбутнього фахівця, готового до здійснення своєї професійної діяльності у полікультурному освітньому просторі; регулювання на цій основі свого професійного становлення відповідно до умов роботи у такому суспільстві.

Формування полікультурної компетентності особистості є процесом складним, що має відбуватися послідовно та цілеспрямовано. Теоретичний аналіз наукових праць з проблем полікультурності засвідчив, що полікультурна освіта є ефективною основою формування полікультурної компетентності майбутніх фахівців [4].

Полікультурна освіта охоплює широкий спектр питань, що стосуються будь-якої етнічної групи, яка входить до складу багатонаціонального середовища. До цих питань відноситься сучасна культура етносу, її історичний досвід, соціально-політичні реалії, проблеми, з якими стикається етнічна група в повсякденному житті, внесок у розвиток суспільства, умови життя в поліетнічному суспільстві. Зміст такої освіти передбачає оволодіння знаннями високого рівня, які б допомогли зрозуміти досвід етнічних груп, вироблення в особистості вміння застосовувати знання з полікультурності в конкретних ситуаціях. Уміння прийняти відповідальні рішення в умовах реального життя, у складних міжнаціональних проблемах, здатність толерантно ставитися до представників різних культурних, етнічних, релігійних груп, урахувати їхні етнопсихологічні та етнокультурні особливості, специфіку становлення етнічної та національної самосвідомості [4].

Тому полікультурна освіта повинна входити складовою частиною у зміст професійної педагогічної підготовки, що має бути спрямованою на поєднання національних та загальнолюдських цінностей, поглиблення знань не тільки про власну культуру, але й культуру та традиції інших народів чи етносів та надання можливості для повної, багатопланової самореалізації майбутнього фахівця, здатного жити в умовах культурного, релігійного, етнічного розмаїття та ефективно реалізовувати свої професійні функції.

Висновки. Таким чином, в умовах модернізації системи освіти, полікультурна компетентність майбутнього вчителя в системі професійної підготовки є потребою часу. Вирішення цієї проблеми дозволить виховувати підрастаюче покоління у дусі миру та злагоди з людьми різних національностей, рас, вірувань, орієнтувати молодь на базові цінності багатонаціонального демократичного суспільства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Волик Л. В. Підготовка майбутніх учителів початкової школи до полікультурного виховання учнів : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Л. В. Волик. – К., 2005. – 20 с.
2. Дорохова В. И. Поликультурные аспекты подготовки учителя начальных классов / В. И. Дорохова, А. А. Ткачук // Развитие личности в поликультурном образовательном пространстве : сб. материалов Междунар. конгрессу «IV Слов'янські педагогічні читання». – Черкаси, 2005. – С. 223–225.
3. Аджиева Е. М. Педагогические подходы к воспитанию толерантности / Елена Михайловна Аджиева // Толерантное сознание и формирование толерантных отношений : сб. науч. ст. – 2-е. изд. стереотип. – М. ; Воронеж, 2003. – С. 216–223.

4. Гончаренко Л. А. Розвиток полікультурної компетентності педагогів загальноосвітніх навчальних закладів : навч. посіб. / Л. А. Гончаренко, А. М. Зубко, В. В. Кузьменко ; за ред. В.В.Кузьменка. – Херсон : РІПО, 2007. – 176 с.